

Lausunto

18.9.2020

VN/9972/2020

VN/9972/2020-OM-3

Valtiovarainministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tullilain muuttamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tullilain muuttamisesta. Kaavaillulla lailla täydennettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta kulttuuriesineiden tullialueelle siirtämisestä ja tuonnista ((EU) N:o 880/2019) säätämällä tullilakiin hallinnollinen sanktio asetuksessa tarkoitetun kulttuuriesineen EU:n tullialueelle siirtämistä koskevan kiellon rikkomisesta. Lain nojalla Tulli voisi määrätä seuraamusmaksun, kun tällaisia kulttuuriesineitä siirretään Suomessa EU:n tullialueelle. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Seuraamusmaksuun liittyviä seikkoja

Seuraamusmaksujen perintä menisi kaavaillun mukaan verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain mukaisena. Tällöin tulee säätää lainvoimaisuudesta seuraamusmaksun täytäntöönpanon edellytyksenä erikseen.

Oikeusministeriö toteaa, että seuraamusmaksun määrää ei ole perusteltu luonnoksessa millään tavoin (mm. tehokkuus ja oikeasuhtaisuus). Epäselväksi jää myös, mitä seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon (mikä korottaa ja mikä laskee maksua).

Perustuslakivaliokunta on viimeaikaisessa käytännössään (esim. PeVL 49/2017 vp ja PeVL 39/2017 vp) edellyttänyt, että viranomaisen harkinnan sanktion määräämättä jättämisestä tulee olla sidottua harkintaa siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Luonnoksen 99 a §:n 3 momenttia tulisi tällöin muuttaa siten, että siitä poistetaan sana ”saadaan”: ”Seuraamusmaksu jätetään määräämättä...”.

Lakiluonnoksen 99 b §

Tullilakiin kaavaillaan lisättäväksi uusi 99 b §, jossa säädettäisiin seuraamusmaksun toissijaisuudesta. Ehdotettua säännöstä on tulkittava oikeusministeriön mielestä siten, että se on yhteensopiva Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan kanssa.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan pykälän 1 momentissa parempi muotoilu olisi säätää siitä, ettei seuraamusmaksua voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutunnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jota vastaan samasta teosta nostettu syyte on tuomioistuimessa lainvoimaisesti ratkaistu.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

oikeusministerio@om.fi
oikeusministerio.fi

Pykälän 2 momentista tulisi poistaa sana ”hakemuksesta”: ”Tullin on poistettava seuraamusmaksu, ...”. Oikeusministeriö perustelee tätä sillä, että *ne bis in idem* –kielto eli seuraamusmaksun poistaminen tilanteessa, jossa henkilölle on määrätty rikosoikeudellinen seuraamus samasta teosta, ei saisi jäädä riippumaan henkilön omasta aktiivisuudesta. Kaksoisrangaistavuuden kiellon noudattamisen kannalta on pidetty perusteltuna, että lainvoimaisen ja lopulliseksi jääneen seuraamusmaksun, tai päätöksen sen määräämättä jättämisestä, tulee estää samaa tekoa koskevan rikossyytteen tuomioistuinkäsittelyn käynnistyminen tai keskeyttää se, vaikkei asiasta nimenomaisesti säädettäisikään. Vastaavasti lainvoimaisen seuraamusmaksun tulee estää samaa tekoa koskevan asian saattaminen esitutkintaan ja syyteharkintaan. Viime kädessä kaksoisrangaistavuuden kiello on otettava huomioon lakia sovellettaessa, ja tämä velvollisuus tulee ilman nimenomaisia laissa olevia säännöksiäkin. Edelleen tähän liittyen perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 9/2018 vp), ettei seuraamusmaksun sääntelyssä ei ole tarpeen pyrkiä täydelliseen aukottomuuteen.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys –jakso

Esitysluonnoksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso jää oikeusministeriön näkemyksen mukaan lähinnä viittauksiksi perustuslakivaliokunnan lausuntoihin ja sitä olisi perusteltua kehittää arvioimalla tarkemmin perustuslakivaliokunnan käytännön suhdetta kaavailtuun sääntelyyn.

Jaksossa viitataan perustuslakivaliokunnan kannanottoihin liittyen seuraamusmaksun käyttöön hallinnollisena seuraamuksena. Oikeusministeriö ehdottaa, että jakson sisältöä täydennettäisiin ottamalla huomioon seuraamusmaksun määräämättä jättämiseen liittyvät perustuslakivaliokunnan kannanotot (ks. esim. PeVL 21/2020 vp, s. 4).

Oikeusministeriö toteaa, ettei esitysluonnoksessa käsitellä kysymystä EU-lainsäädännön kansalliseen täytäntöönpanoon liittyvästä kansallisesta liikkumavarasta, olkoonkin ettei esityksellä arvioida olevan perusoikeusvaikutuksia. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt yleisesti huomiota tarpeeseen eritellä liikkumavaraa myös merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien seuraamusten kohdalla ja korostanut, että rangaistusluonteisten rahamääräisten seuraamusten käyttöönoton perusteelle ja suuruudelle on olemassa valtiosääntöiset reunaehdot (PeVL 9/2019 vp, s. 2). Esityksessä olisi olennaista tuoda esiin se, millä perusteilla on päädytty hallinnolliseen seuraamusmaksuun.

Ylijohtaja

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Veli-Pekka Hautamäki

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Kansliapäällikkö Pekka Timonen
Lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen
Ministerin erityisavustaja Jade Malmi